

Er zijn blauwbloeiende en witbloeiende rassen. Er zijn er met bruine en met gele zaden. De zaden zijn ongeveer 5 mm lang. Er zijn rassen voor 📖 vezelvlas die al meer dan zesduizend jaar geteeld worden voor linnen, en andere voor lijnzaadolie: 📖 olievlas.

Die laatste zijn korter en meer vertakt dan die van vezelvlas. Ze worden verbouwd voor de zaden waar olie uit gewonnen wordt.

De vezel bestaat uit een bundel cellen, waarvan de celwand verdikt is met cellulose. Om de vezelbundel zitten gelignificeerde cellen, de houtpijp. De vezels zijn 2 tot 3 maal sterker dan die van katoen, maar minder elastisch.

De groeicyclus van de vlasplant is kort. Tussen het zaaien in maart – april en de oogst in juli verlopen amper 100 dagen. De plant is tegen eind juni volgroeid en dan goudgeel gekleurd. Daarna begint de bloei, die de vlasvelden blauw, wit en lila kleurt. Elke vlasplant bloeit slechts één dag.

Er wordt geoogst in de tweede helft van juli. De plant is tussen de 80 en 120 cm lang.

De vlasplant wordt met de wortel uit de grond getrokken om een zo lang mogelijke vezel te hebben. Dan werd het vlas in schoven of hagen gezet om te **drogen**.

Vroeger kocht je niet zoals nu een pakketje keukenhanddoeken. Het design (vaak rood-wit geblokt of gelijnd) werd in een rol linnen van 2 handdoeken breed vervaardigd. Je kocht een lap van 6 delen, die dan als tafellaken werd gebruikt. Later volgde een cascade, na veel gebruik. De lap werd in stukken geknipt en omgezoomd tot keukenhanddoeken. En was er eentje tot op de draad versleten, dan waren de resten nog goed genoeg om vaatdoeken, poetsdoeken, ovenwanten of –lappen van te maken.

17.3.2 Rapen, repelen en roten

Vroeger werd het vlas eerst opgeslagen in vlasschuren. Daarna werd het ontzaad of **gerepeld**. 📖 Voor het verwijderen van de bast moet het vlas daarna **geroot** worden. Roten is het laten wegrotten van de binnenstengel, waarbij de vezels intact blijven. Dat gebeurde in de rivier. Ook vennen, waarvan sommigen nog steeds 'Rootven' heten, werden hiervoor gebruikt. Later werd het rootproces in betonnen bakken uitgevoerd. Daarin werd het vlas 100 uur in water van 37,8 °C ondergedompeld. Het duurde 6 tot 10 dagen vooraleer het vlas 'gaar' was, en op het laatst werd 2 tot 3 maal per dag een stengel vlas uit de put getrokken om het proces te controleren. Het uit de putten halen van het vlas was een enorm smerig en stinkend karwei. 📖

Dit proces leverde de mooiste kwaliteit linnen op. Het vlas had nogal eens last van vlaskoorts, veroorzaakt door de boterzuurbacterie die bij het roten vrijkwam.

Tegenwoordig gebeurt de oogst machinaal en wordt het vlas plat op de grond gelegd waar het rotingsproces begint. Hierdoor wordt de pectine die de vezels bijeenhoudt

ontbonden. Dit heet dauwroten 📖: het vlas plat op de akker leggen en geregeld keren om een egale rotting te bekomen.

Bij deze waarschijnlijk oudste methode werd het vlas gedurende 3 tot 6 weken uitgespreid.

Tijdens het keren kan het vlas ook gerepeld worden.

👉 *Fiasco: kans om het de volgende keer beter te doen. Henry Ford*

17.3.3 Brake(le)en en zwingelen

Bij het brakelen 📖 zal de vlasser de houten pijp in stukjes te breken. Eerst gebruikte men hiervoor de handbraak, een soort klem. Tijdens het braken werden de houtdelen van de plant meerdere keren tussen openstaande balken van de braak gebroken. (Het leek op een papiersnijder met meerdere botte armen.)

Ook legde men vlas op de vloer en een molensteen door een paard voortbewogen, verpletterde door zijn gewicht de houtige stengels.

Einde van de 19de eeuw kwam de rolbraak met op elkaar bewegende houten of gietijzeren cilinders waartussen de vlasstengels geschoven werden.

Om de vezels te scheiden van het stro gaan we het gerote vlas **braken** en **zwingelen** (📖 hout uit de vezel verwijderen). Hierdoor komt de lange vezel vrij.

Nu worden de stukjes houten pijp (📖 lemen) van de bundel vezels verwijderd zonder de vlasvezels te schaden. De vlassers maakten gebruik van een eenvoudige zwingelspaan (📖 stok om te slaan) en een zwingelbord om de lemen (houtrestjes) uit de vezel te slaan. Later werd hiervoor een soort wanmolen gebruikt. Dit werk veroorzaakte een ziekte als stoflong.

De scheven (stukjes kern of houtpijp) worden (als toevoeging) gebruikt in meubelplaten, bouwplaten en isolatiemateriaal, brandstof en papierindustrie.

De vrijkomende korte vlasvezel wordt vermalen tot grondstof voor de papierfabricage (ook bankpapier en sigarettenpapier).

17.3.4 Een hekel aan hekelen

Na het zwingelen wordt **gehekeld**. Hierbij worden de vezels tot hekelband gemengd. De lange vlasvezels worden gekaard en gekamd om ze geschikt te maken voor het spinnen van fijne garens.

Het vlagaren wordt geweven tot doek en gebleekt. Er zijn verschillende maten en afmetingen voor hekels. Een hekel 📖 is een soort spijkerbed(je). De korte vezels, hee(de) genaamd, worden ook gebruikt voor de productie van touw dat door twijnen of slaan verkregen wordt.